

vation clusters in Ukraine]. http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/ppei/2011_30/Ganujak.pdf.

Perevoznikova, O. "Realizatsiia klasterneho pidkhotu v innovatsiini systemi Ukrainy" [The implementation of the cluster approach in the innovation system of Ukraine]. http://conftiapu.at.ua/publ/konf_9_10_grudnja_2010_r/realizacija_klasterneho_pidkhotu_v_innovacijnij_sistemi_ukrajini/4-1-0-506

Piatinkin, S. F., and Bykova, T. P. *Razvitie klasterov: sushchnost, aktualnye podkhody, zarubezhnyy opyt* [Cluster development: the nature, current approaches to foreign experience]. Minsk: Tesey, 2008.

Pulina, T. V., and Cherep., A. V. *Stvorennia ta rozvytok klasternykh ob'ednan pidpriemstv kharchovoi promyslovosti: teoriia ta praktyka* [Creation and development of cluster mergers of the food industry: theory and practice]. Zaporizhzhia: ZNTU, 2011.

Rekord, S. I. *Razvitie promyshlenno-innovatsionnykh klasterov v Evrope: evoliutsiia i sovremennaia diskussiia* [The development of industrial innovation clusters in Europe: evolution and the modern debate]. St. Petersburg: Izd-vo SPbGUEF, 2010.

"Rezoliutsiia VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Klasternyi pidkhid do upravlinnia i rozvytku rehioniv»" [Resolution VI International Scientific and Practical Conference "cluster approach to management and regional development"]. http://eep.org.ua/page/clusters_development/uk/

Sokolenko, S. "Struktura klasternykh system po rehionakh Ukrainy" [The structure of cluster systems in regions of Ukraine]. <http://ucluster.org/blog/2012/06/struktura-klasternykh-sistem-po-regionakh-ukraini/>

Toguzayev, T. Kh. *Teoriia i metodologiiia formirovaniia rynochnykh strategii predpriiaty pishchevoy promyshlennosti* [Theory and Methodology of market strategies of the food industry]. St. Petersburg: Izd-vo SPbGUEF, 2009.

УДК 658:338.45

ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ ПРОДУКТИВНОСТІ ГІРНИЧО-МЕТАЛУРГІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

ВАСИЛЬЦОВ Є. В.

УДК 658:338.45

Васильцов Є. В. Фінансові аспекти продуктивності гірничо-металургійних підприємств України

У статті здійснено ретроспективний аналіз продуктивності ресурсів гірничо-металургійних підприємств України за 2007 – 2011 рр., за результатами якого відзначено суттєвий вплив ринкових факторів на ефективність діяльності комбінатів. Зростання цінкових параметрів залізорудної продукції сприяє підвищенню фінансових аспектів продуктивності гірничо-збагачувальних комбінатів та, відповідно, їх зменшенню на металургійних, для яких ця продукція є основною сировиною. Продіагностовано фактори, що впливають на зміну продуктивності активів. Визначено, що для гірничо-збагачувальних комбінатів характерною є неоптимальна політика формування джерел капіталу та структури активів. Проаналізовано ступінь зносу основних засобів гірничо-металургійних підприємств та систематизовано пов'язані з цим проблеми. Наголошено, що зростання фінансових аспектів продуктивності можливе за рахунок підвищення ефективності ресурсних трансформацій у бізнес-процесах компаній, що вимагає підвищення техніко-технологічного рівня виробництва.

Ключові слова: гірничо-збагачувальні комбінати, металургійні комбінати, гірничо-металургійні підприємства, продуктивність, коефіцієнт зносу основних засобів.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 10.

Васильцов Євген Васильович – аспірант, кафедра економіки підприємств, Криворізький національний університет (вул. XXII Партз'їзду, 11, Кривий Ріг, Дніпропетровська обл., 50027, Україна)

E-mail: dvnz@inbox.ru

УДК 658:338.45

Васильцов Е. В. Финансовые аспекты производительности горно-металлургических предприятий Украины

В статье осуществлен ретроспективный анализ производительности ресурсов горно-металлургических предприятий Украины за 2007 – 2011 гг., по результатам которого отмечено существенное влияние рыночных факторов на эффективность деятельности комбинатов. Рост ценовых параметров железорудной продукции способствует повышению финансовых аспектов производительности горно-обогатительных комбинатов и, соответственно, их уменьшению на металлургических, для которых эта продукция является основным сырьем. Осуществлена диагностика факторов, влияющих на изменение производительности активов. Определено, что для горно-обогатительных комбинатов характерна неоптимальная политика формирования источников капитала и структуры активов. Проанализирована степень износа основных средств горно-металлургических предприятий и систематизированы связанные с этим проблемы. Отмечено, что рост финансовых аспектов производительности возможен за счет повышения эффективности ресурсных трансформаций в бизнес-процессах компаний, что требует повышения технико-технологического уровня производства.

Ключевые слова: горно-обогатительные комбинаты, металлургические комбинаты, горно-металлургические предприятия, производительность, коэффициент износа основных средств.

Рис.: 2. **Табл.:** 2. **Библ.:** 10.

Васильцов Евгений Васильевич – аспирант, кафедра экономики предприятий, Криворожский национальный университет (ул. XXII Партсъезда, 11, Кривой Рог, Днепропетровская обл., 50027, Украина)

E-mail: dvnz@inbox.ru

UDC 658:338.45

Vasiltsov Ye. V. Financial Aspects of Productivity of Mining and Smelting Enterprises in Ukraine

The article conducts a retrospective analysis of productivity of resources of mining and smelting enterprises in Ukraine during 2007 – 2011, by the result of which a significant influence of market factors upon effectiveness of activity of enterprises was noted. The growth of price parameters of iron-ore products facilitates increase of financial aspects of productivity of ore mining and processing enterprises and, accordingly, their reduction at metallurgical ones, for which these products are basic raw materials. The article conducts diagnostics of factors that influence the change of productivity of assets. It identifies that ore mining and processing enterprises are characterised with non-optimal policy of formation of the sources of capital and structure of assets. It analyses the degree of wear of fixed assets of mining and smelting enterprises and systemises related problems. It marks that the growth of financial aspects of productivity is possible by means of increase of effectiveness of resource transformations in business processes of companies, which requires increase of technical and technological level of production.

Key words: mining and smelting enterprises, metallurgical enterprises, mining and smelting enterprises, productivity, wear factor of fixed assets.

Pic.: 2. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 10.

Vasiltsov Yevgeniy V. – Postgraduate Student, Department of Economy of Enterprises, Kryvyi Rig National University (vul. XXII Partz'yizdu, 11, Kryvyi Rig, Dnipropetrovska obl., 50027, Ukraine)

E-mail: dvnz@inbox.ru

Гірнико-металургійний комплекс має пріоритетне значення для розвитку вітчизняної економіки за рахунок його вагомості частки у формуванні ВВП. Україна займає восьму позицію у світовому рейтингу Міжнародного інституту чавуну і сталі (IIISI) серед виробників чорного металу. Більш 80% товарної продукції, що виробляється українськими гірнико-металургійними підприємствами (ГМП), реалізується на зовнішніх ринках. На сьогодні матеріальні, енергетичні, трудові, фінансові ресурси ГМП використовуються недостатньо ефективно внаслідок використання застарілих технологій виробництва та великого ступеня фізичного та морального зносу основних засобів. Необхідність переходу до якісно нового рівня управління продуктивністю підприємств галузі виступає об'єктивною і незаперечною умовою підвищення конкурентоспроможності та результативності їх діяльності.

Історичними витоками сучасних підходів до оцінювання продуктивності підприємства стали багатофакторні моделі, запропоновані Я. Тинбергеном, Я. Стиглером, М. Абрамовицем, С. Фабрикантом, Д. Кендриком, Р. Солоу, Д. Юргенсоном, З. Грилехом. Вагомий внесок у формування методичного інструментарію досліджуваної проблеми внесли такі вчені як К. Куросава [1], Д. Скотт Сінк [2, 3], К. А. Лоурел, С. Ейлон, Б. Голд, Ю. Сьозан [4]. Однак варто відзначити відсутність підходів до оцінювання продуктивності різногалузевих суб'єктів господарювання, які мають свої специфічні ознаки виробництва, що вимагає адаптації традиційних методик з урахуванням практики господарювання бізнес-одиниць.

У сучасних умовах господарювання дослідження продуктивності підприємств вітчизняними науковцями обмежуються здебільшого продуктивністю праці та продуктивністю виробничого устаткування. Акцентування уваги на оцінюванні продуктивності лише через призму використання персоналу та устаткування не дозволяє створити комплексну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень стосовно підвищення результативності діяльності підприємства, оскільки не враховує всі фактори виробництва. Відтак, *метою* статті є ретроспективний аналіз фінансових аспектів продуктивності вітчизняних підприємств гірнико-металургійного комплексу для діагностики резервів підвищення результативності їх діяльності.

Динаміку показників фінансової продуктивності вітчизняних гірнико-металургійних підприємств представлено в *табл. 1*. Статистичні дані свідчать про високий рівень впливу економічної кризи на показники ефективності використання ресурсів підприємств у 2009 р. Зростання попиту на металургійну продукцію у посткризовий період та, як наслідок, зростання обсягів виробництва залізорудної продукції сприяло поступовому підвищенню досліджуваних показників. Варто відзначити, що дефіцит залізорудної продукції для потреб металургії зумовив стрімке зростання її ціни. Не зважаючи на цей факт, майже всі гірнико-збагачувальні комбінати, за винятком ПАТ «Полтавський ГЗК», не досягли докризових показників продуктивності активів, визначених за реалізованою продукцією. Деталізація

досліджень дозволяє відзначити, що основною причиною цього є диспропорції у формуванні активів підприємств: переважанням частки оборотних активів над необоротними, що не відповідає специфіці діяльності гірнико-збагачувальних комбінатів. Це зумовлює важливу увагу до оптимізації структури активів, у першу чергу, за рахунок зменшення обсягу дебіторської заборгованості та спрямування вивільнених коштів в оновлення основних засобів на інноваційній основі. Як зазначає О. Криворучкіна [5, с. 222 – 223], це дасть можливість отримати мультиплікативний ефект: підвищення техніко-технологічного рівня виробництва сприятиме скороченню тривалості виробничого циклу та зменшенню відходів сировини, що дозволить оптимізувати і обсяг виробничих оборотних фондів.

Зростання цінних параметрів залізорудної продукції та, відповідно, зменшення витрат на одну гривню доходу від реалізації сприяли формуванню абсолютно протилежних тенденцій продуктивності активів за чистим прибутком. Для металургійних комбінатів характерні значні темпи падіння цього показника, що зумовлено наступними факторами: зростанням ціни на залізорудну сировину; підвищенням енергоємності виробництва. Енергоємність української металопродукції майже в 1,5 рази вища ніж у провідних світових виробників [6]: чавуну – на 14%, сталі – на 30%, готового прокату – на 60%.

Стрімкі тенденції зростання продуктивності праці характерні для всіх, без винятку комбінатів, що зумовлено: по-перше, зростанням цін на продукцію; по-друге, оптимізацією чисельності персоналу на комбінатах, по-третє, перевищенням темпів зростання доходу від реалізації над темпами зростання витрат на оплату праці. Так, наприклад, за досліджуваний період чисельність персоналу ПАТ «ІнгГЗК» скоротилася на 48%, ПАТ «ПівніГЗК – 38%. Відхилення чисельності працівників як у менший, так і в більший бік впливає на рівень трудового потенціалу: дефіцит призводить до недовикористання виробничих резервів; надлишок – до послаблення реалізації індивідуальних можливостей.

Варто відзначити, що динаміка фінансової продуктивності праці повністю корелює з тенденцією продуктивності активів за чистим прибутком, що ще раз підкреслює важливість розроблення комплексу заходів оптимізації витрат на металургійних комбінатах для забезпечення прибуткової діяльності. На сьогодні концепція функціонування виробництва полягає в тому, що максимальна продуктивність, якість і конкурентоспроможність продукції може бути досягнута лише за рахунок участі кожного працівника в удосконаленні виробничого процесу. Враховуючи те, що трудові ресурси становлять базу технологічного досвіду, знань і кваліфікації, можна стверджувати, що саме вони є одним з визначальних чинників підвищення ефективності діяльності підприємства. Забезпечення подальшого зростання продуктивності праці на гірнико-металургійних підприємствах можливе за умови дотримання певних принципів, серед яких варто виокремити такі [5, с. 220]:

Показники фінансової продуктивності гірничо-металургійних підприємств України у 2007 – 2011 рр.

Показник	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
<i>Продуктивність активів за реалізованою продукцією, грн / грн</i>					
ВАТ «Південний ГЗК»	1,02	0,85	0,37	0,77	0,74
ПАТ «Північний ГЗК»	1,39	1,11	0,32	0,48	0,74
ПАТ «Полтавський ГЗК»	0,96	0,98	0,82	0,97	0,99
ПАТ «Центральний ГЗК»	1,27	1,07	0,38	0,62	0,73
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	1,26	1,52	0,98	1,34	1,42
ПАТ «Запоріжсталь»	1,35	1,17	0,91	1,27	1,58
ПАТ «Азовсталь»	1,28	1,11	0,51	0,63	1,08
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	1,79	1,36	1,99	1,18	1,69
<i>Продуктивність активів за чистим прибутком, грн / грн</i>					
ВАТ «Південний ГЗК»	0,213	0,421	-0,013	0,284	0,334
ПАТ «Північний ГЗК»	0,346	0,373	0,069	0,126	0,315
ПАТ «Полтавський ГЗК»	0,116	0,132	0,036	0,114	0,240
ПАТ «Центральний ГЗК»	0,275	0,445	0,042	0,178	0,297
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	0,254	0,321	-0,008	0,069	0,105
ПАТ «Запоріжсталь»	0,077	0,004	-0,030	0,023	-0,011
ПАТ «Азовсталь»	0,166	0,102	-0,007	-0,005	-0,018
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	0,112	0,108	-0,020	-0,020	-0,230
<i>Продуктивність праці, тис. грн / особу</i>					
ВАТ «Південний ГЗК»	307,0	505,0	244,1	684,0	1362,5
ПАТ «Північний ГЗК»	640,9	915,0	646,2	1284,7	2045,6
ПАТ «Полтавський ГЗК»	297,3	537,1	494,7	785,3	1549,2
ПАТ «Центральний ГЗК»	309,9	522,1	316,0	670,8	1086,2
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	400,5	525,1	360,6	640,7	839,3
ПАТ «Запоріжсталь»	482,0	625,3	432,7	660,5	971,1
ПАТ «Азовсталь»	722,8	1044,7	921,1	1639,3	2123,8
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	379,6	331,6	504,4	547,0	726,0
<i>Фінансова продуктивність, тис. грн / особу</i>					
ВАТ «Південний ГЗК»	64,3	250,7	-8,4	253,8	615,0
ПАТ «Північний ГЗК»	159,0	307,8	137,2	340,2	872,7
ПАТ «Полтавський ГЗК»	36,0	72,1	22,0	92,4	376,6
ПАТ «Центральний ГЗК»	67,1	217,7	34,6	194,5	438,4
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	80,9	111,1	-3,0	33,0	62,3
ПАТ «Запоріжсталь»	27,4	2,4	-14,0	12,1	-6,7
ПАТ «Азовсталь»	93,7	96,4	-12,4	-12,3	-34,9
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	23,8	26,3	-5,2	-9,2	-99,1

Джерело: розраховано автором за даними звітності підприємств.

- ✦ *випереджувальна підготовка* – передбачає формування заходів щодо розвитку персоналу на основі прогнозів потреби підприємства у робочій силі у кількісному та якісному аспектах;
 - ✦ *практична спрямованість* – зумовлює формування вимог до трудових ресурсів на основі цілей та перспектив розвитку підприємства;
 - ✦ *гнучкість* – передбачає адаптивність системи професійного навчання та розвитку персоналу до зміни цілей та умов господарювання підприємства;
 - ✦ *регулярність* – висуває вимоги до безперервності процесу розвитку персоналу підприємства.
- Результати діагностики впливу факторів на зміну продуктивності активів гірничо-металургійних підприємств

емств представлено в табл. 2. Найбільш вагомим негативним фактором впливу в умовах діяльності гірничозбагачувальних комбінатів є недосконала структура джерел формування капіталу, що виражається часткою позикового капіталу в загальній його величині. Характерною є така закономірність: чим більше частка власного капіталу, тим вище ступінь впливу показника. Так,

у ВАТ «Південний ГЗК» коефіцієнт автономії складає більше 0,9, а вплив частки позикового капіталу оцінюється на рівні 2,6. Натомість, цей фактор забезпечив зростання продуктивності активів у 2011 р. на всіх металургійних підприємствах, що дозволяє зробити висновок про виважену політику джерел формування капіталу.

Таблиця 2

Показники впливу на зміну продуктивності активів гірничо-металургійних підприємств у 2007 – 2011 рр.

Показник	Період					
	2007/2006	2008/2007	2009/2008	2010/2009	2011/2010	2011/2007
Абсолютна зміна продуктивності активів за рахунок змін:						
<i>1. Коефіцієнта оборотності оборотних активів</i>						
ВАТ «Південний ГЗК»	0,323	-0,359	-0,477	0,343	0,115	-0,381
ПАТ «Північний ГЗК»	0,234	-0,468	-0,637	0,095	0,371	-0,487
ПАТ «Полтавський ГЗК»	-0,062	-0,125	0,020	-0,128	-0,036	-0,268
ПАТ «Центральний ГЗК»	0,163	-0,587	-0,406	0,136	0,063	-0,637
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	-0,185	0,550	-0,541	0,415	0,218	0,664
ПАТ «Запоріжсталь»	-0,032	-0,326	-0,024	0,251	0,184	0,115
ПАТ «Азовсталь»	-0,052	-0,370	-0,506	0,043	0,607	-0,231
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	0,667	-0,487	0,594	-0,709	0,196	-0,386
<i>2. Коефіцієнта поточної ліквідності</i>						
ВАТ «Південний ГЗК»	0,641	0,726	-0,097	0,387	1,106	2,805
ПАТ «Північний ГЗК»	-0,420	0,152	-0,056	-0,180	0,252	-0,216
ПАТ «Полтавський ГЗК»	0,895	-0,132	-0,458	0,146	5,068	1,773
ПАТ «Центральний ГЗК»	0,031	0,660	0,428	-0,360	-0,013	-0,020
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	-0,217	-0,750	-0,152	-0,308	-0,215	-1,285
ПАТ «Запоріжсталь»	0,008	-0,442	-0,087	-0,301	-0,336	-1,026
ПАТ «Азовсталь»	-0,228	-0,376	-0,051	-0,077	0,763	-0,266
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	-0,843	0,514	-0,040	-0,052	-0,644	-0,425
<i>3. Частки поточних зобов'язань у позиковому капіталі</i>						
ВАТ «Південний ГЗК»	-0,221	-0,114	0,048	0,097	-0,322	-0,062
ПАТ «Північний ГЗК»	1,043	0,277	-0,110	0,080	-0,008	0,156
ПАТ «Полтавський ГЗК»	-0,782	0,415	0,367	-0,024	-4,921	-1,318
ПАТ «Центральний ГЗК»	0,527	0,238	-0,535	0,153	0,082	0,200
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	0,401	0,056	0,105	0,151	0,100	0,289
ПАТ «Запоріжсталь»	0,011	-0,197	-0,045	0,288	0,266	0,019
ПАТ «Азовсталь»	0,546	0,086	-0,052	0,080	-0,650	-0,134
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	0,000	0,000	-0,007	-0,017	-0,022	-0,046
<i>4. Частки позикового капіталу у загальній його величині</i>						
ВАТ «Південний ГЗК»	-0,358	-0,424	0,051	-0,434	-0,926	-2,641
ПАТ «Північний ГЗК»	-0,478	-0,248	0,018	0,156	-0,354	-0,110
ПАТ «Полтавський ГЗК»	-0,034	-0,134	-0,094	0,156	-0,089	-0,157
ПАТ «Центральний ГЗК»	-0,483	-0,511	-0,173	0,305	-0,012	-0,076
ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг»	-0,100	0,401	0,055	0,102	-0,026	0,493
ПАТ «Запоріжсталь»	-0,085	0,786	-0,101	0,118	0,198	1,122
ПАТ «Азовсталь»	-0,191	0,489	0,012	0,075	-0,270	0,433
ПАТ «ММК ім. Ілліча»	0,339	-0,457	0,078	-0,027	0,974	0,752

Джерело: розраховано автором.

Для переважної кількості підприємств досліджуваної вибірки характерним є перевищення обсягу оборотних активів над поточними зобов'язаннями. Відтак, коефіцієнт поточної ліквідності призвів до зниження продуктивності активів у 2011 р. в діапазоні від 0,02 до 1,285. Найбільш оптимальною з точки зору впливу на продуктивність активів протягом досліджуваного періоду є частка поточних зобов'язань у позиковому капіталі у ПАТ «Центральний ГЗК» та ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг».

Однак невідповідність обсягу поточних зобов'язань обсягу оборотних активів сприяла негативному впливу на забезпечення продуктивності активів у цілому.

Зростання частки фондів обігу за рахунок збільшення дебіторської заборгованості та уповільнення на цій підставі коефіцієнту оборотності оборотних активів мало негативний вплив на продуктивність активів на гірничо-збагачувальних комбінатах. Перевищення темпів зростання обсягів реалізованої продукції над темпами зростання обсягу оборотних активів у ПАТ «АрселорМіттал Кривий Ріг» та ПАТ «Запоріжсталь» сприяло підвищенню ефективності використання активів.

Матеріальною основою виробництва є основні засоби, продуктивність використання яких відображається крізь призму показника фондовіддачі. Однак проблемою вимірювання продуктивності основних засобів є вплив цінових параметрів продукції: сприятлива кон'юнктура світового ринку залізорудної продукції продукує можливості зростання ціни при незмінній якості продукції за показником вмісту заліза в ній [5]. Визначення показника фондовіддачі за обсягом продукції у натуральному виразі, по-перше, не дозволяє враховувати зміни її якості, по-друге, не враховує ступінь переробки сировини, що унеможливує порівняльний аналіз цього показника за різними комбінатами. Парадоксальною є ситуація, при якій зменшення вартості основних засобів внаслідок їх зносу сприяє зростанню фондовіддачі. Відтак, можна зробити висновок, що показник фондовіддачі не дозволяє комплексно охарактеризувати продуктивність використання устаткування.

Оцінюючи перспективи розвитку гірничо-металургійних підприємств, варто акцентувати увагу на показниках зносу основних засобів (рис. 1, 2). Зазначимо, що не можна визначити позитивною тенденцію до зростання придатності основних засобів на гірничо-збагачувальних комбінатах, оскільки протягом 2010 р. на цих підприємствах було проведено переоцінку основних засобів при збереженні кількісно-якісних параметрів технічного базису. Єдиним напрямком сталої роботи цих підприємств у майбутньому є збільшення обсягів капітальних вкладень, спрямованих на оновлення основних засобів на інноваційній основі.

Термін експлуатації більшості машин вітчизняної металургійної галузі значно перевищує нормативний, середнє значення зносу досягає рівня 70%, а на деяких провідних підприємствах наближається навіть до 90%, що значно перевищує аналогічний показник в цілому по вітчизняній промисловості та в порівнянні з металургією інших країн, є нелогічним, враховуючи значущість даної галузі у економіці країни. Зрозуміло, що у потенційних інвесторів з розвинутих країн, де вважається, що знос в 50% викликає велику вірогідність банкрутства [7], інвестування в українські металургійні компанії пов'язане зі значним ризиком і негативно впливає на вартість акцій цих підприємств і їх ринкову капіталізацію. За підрахунками Р. Коржа [8, с. 194-195] з понаднормативним терміном експлуатації працюють більше 80% доменних і мартенівських печей, понад 20% конверторів, 90% прокатних станів. На такому устаткуванні виробляється більше 50% металопродукції. Велика кількість устаткування провідних вітчизняних металургійних підприємств функціонує ще з повоєнних часів. Так, значна частка прокатних та трубних станів металургійних комбінатів було зведено майже 40-60 років тому. Безумовно, більшість устаткування за даний період піддавалося ремонтам та модернізаціям, що відновлювали та покращували його працездатність. Але зрозуміло, що такий вік устаткування дуже негативно впливає на імідж вітчизняних металургійних компаній.

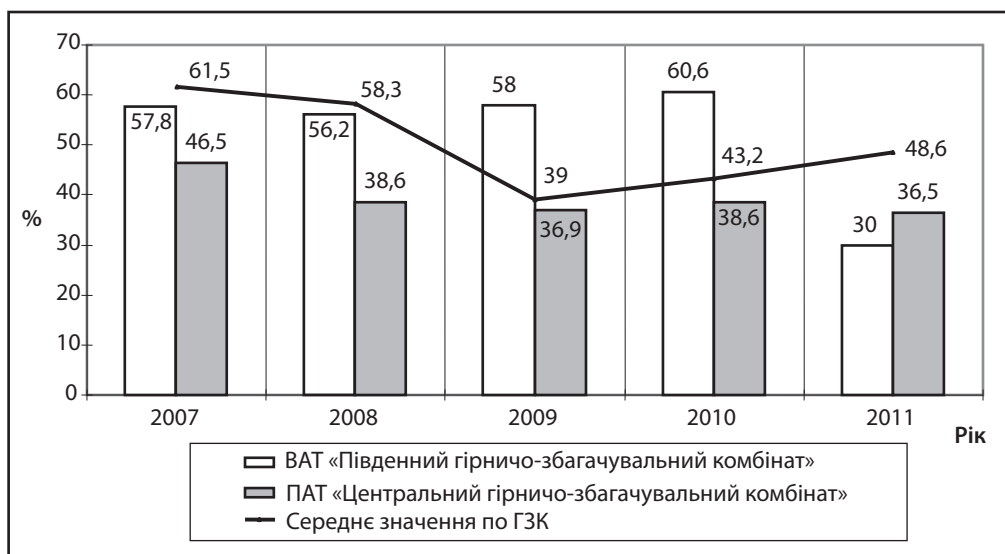

Рис. 1. Показники зносу основних засобів гірничо-збагачувальних підприємств у 2007 – 2011 рр.

Розраховано автором.

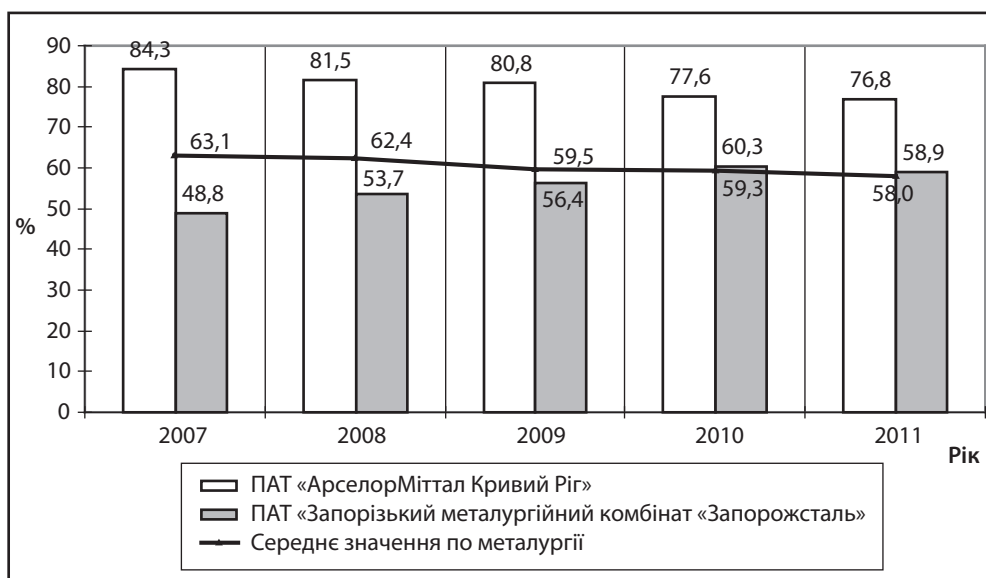

Рис. 2. Показники зносу основних засобів металургійних підприємств у 2007 – 2011 рр.

Розраховано автором.

Значний знос і використання застарілих технологій зумовлює недостатнє виробництво високотехнологічної продукції, її високу собівартість. Можна стверджувати, що рівень техніко-технологічної бази виробництва безпосередньо впливає на продуктивність підприємств гірничо-металургійного комплексу. Використання у виробництві морально застарілого та технічно зношеного устаткування призводить до підвищення енерго- та матеріаломісткості металургійної продукції, що впливає на зростання собівартості виробництва. Окрім того, знос устаткування впливає на посилення виробничої аритмії, що унеможливає своєчасне виконання замовлень та задоволення попиту споживачів. Зменшення обсягу високотехнологічної та високоякісної продукції знижує конкурентоспроможність металургійних підприємств як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, не дозволяє ефективно використовувати ресурсний потенціал.

Н. Шевчук [9] наголошує, що саме ефективність ресурсних трансформації в бізнес-процесах підприємств є визначальним фактором забезпечення результативності їх діяльності:

- ✦ вхідні ресурси надходять в організацію із зовнішнього середовища, а відтак критеріями ефективності управління ресурсами підприємства на вході є мінімізація їх вартості та оптимізація з точки зору забезпечення функціональних сфер та бізнес-процесів;
- ✦ результатом ресурсних трансформацій є капіталізація вартості підприємства та забезпечення стійких конкурентних переваг у довгостроковій перспективі; відповідно критеріями ефективності є прирощення вартості підприємства та забезпечення рівня його конкурентоспроможності;
- ✦ процес перетворення ресурсів у цінність здійснюється в рамках функціонування організаційної моделі бізнесу, тому результати ресурсних трансформацій будуть визначатися рівнем

ефективності формування та функціонування бізнес-моделі підприємства.

Управління продуктивністю підприємства повинно бути спрямоване на постійний та різноплановий пошук резервів її зростання. Найбільш комплексна класифікація резервів зростання продуктивності передбачає їх поділ на два масштабних блоки [10, с. 42]: за загальними та факторними ознаками. До першого відносяться такі класифікаційні ознаки: за можливістю використання, за строками реалізації, за критерієм очевидності, за місцем виникнення, за структурою бізнес-процесів, за умовами формування, за місцем виникнення, за рівнем капіталомісткості. Факторні ознаки ґрунтуються на якісному змісті резервів зростання продуктивності підприємства за напрямками реалізації, за елементами виробництва, за джерелами зростання продуктивності, за результативними ознаками.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз свідчить про високий рівень впливу ринкових факторів на фінансові аспекти продуктивності підприємств гірничо-металургійного комплексу. Так, зростання цінних параметрів залізорудної продукції сприяло зростанню продуктивності ресурсів гірничо-збагачувальних комбінатів. Натомість, зростання цін на сировину негативно відобразилося на продуктивності металургійних підприємств. Варто відзначити, що для металургійних підприємств характерною є більш виражена політика формування джерел капіталу та структури активів у порівнянні з гірничо-збагачувальними. Спільними проблемами функціонування підприємств гірничо-металургійного комплексу є низький рівень техніко-технологічної складової виробництва, що зумовлює виключну увагу до підвищення рівня матеріальної основи виробництва задля забезпечення ефективних ресурсних трансформацій та підвищення результативності діяльності компаній. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Kurosava K.** Structural approach to the concept and measurement of productive / K. Kurosava // *Keitei Shishi Economic J. of Nichon Univ.* – Vol. 50. – № 2.2. – 1980. – P. 96 – 135.
2. **Sink D. S.** Productivi management: Planing, measurement and evaluation, control and improvement / D. S. Sink. – New York : Johh Wiley and Sons, 1988. – P. 8.
3. **Синк Д. С.** Управление производительностью: планирование, измерение и оценка, контроль и повышение / Пер. с англ. – М. : Прогресс, 1989. – 528 с.
4. **Соколова Г. Н.** Экономическая социология / Г. Н. Соколова. – Минск : Наука и техника, 1995. – 255 с.
5. **Криворучкіна О. В.** Продуктивність гірничозбагачувальних комбінатів України: оцінка та резерви підвищення / О. В. Криворучкіна // *Формування ринкової економіки.* – Спецвипуск: «Економіка підприємства: теорія та практика». – 2012. – С. 214 – 227.
6. **Беззубченко О. А.** Міжнародні перспективи реалізації національних конкурентних переваг підприємствами металургійного комплексу України / О. А. Беззубченко // *Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект.* – Сб. науч. трудов. – Донецк : ДонНУ, 2009. – Ч. II. – С. 563 – 570.
7. **Амоша А. И.** Проблемы приватизации сырьевых предприятий металлургической отрасли / А. И. Амоша, В. А. Зубанов // *Вісник економічної науки України.* – 2006. – № 1. – С. 6 – 17.
8. **Корж Р. В.** Сучасні проблеми управління техніко-технологічною базою металургійних підприємств / Р. В. Корж // *Формування ринкової економіки.* – Спецвипуск: «Економіка підприємства: теорія та практика». – 2012. – С. 192 – 200.
9. **Шевчук Н. В.** Фундаментально-вартісний підхід до визначення ефективності управління ресурсами підприємства / Н. В. Шевчук // *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* – 2011. – № 5 (50). – С. 179 – 185.
10. **Криворучкіна О. В.** Класифікація організаційних резервів зростання продуктивності підприємства / О. В. Криворучкіна // *Культура народів Причорномор'я. Проблеми матеріальної культури.* – Серія «Економічні науки». – 2012. – № 242. – С. 39 – 42.

REFERENCES

- Bezzubchenko, O. A. "Mizhnarodni perspektyvy realizatsii natsionalnykh konkurentnykh perevah pidpriemstvamy metalurhiinoho kompleksu Ukrainy" [International Perspectives of national competitive advantage metallurgical complex of Ukraine]. *Problemy razvytiya vneshneekonomicheskyykh svyazey y pryvlecheniya ynostrannykh ynvestytsiy: rehyonalnyi aspekt*, vol. II (2009): 563-570.
- Kryvoruchkina, O. V. "Produktivnist hirnycho-zbahachuvalnykh kombinativ Ukrainy: otsinka ta rezervy pidvyshchennia" [Performance ore-bearing plants of Ukraine: assessment and potential for raising]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky*. (2012): 214-227.
- Kurosava, K. "Structural approach to the concept and measurement of productive". *Keitei Shishi Economic J. of Nichon Univ.*, vol. 50, no. 2.2. (1980): 96-135.
- Korzh, R. V. "Suchasni problemy upravlinnia tekhniko-tekhnologichnoiu bazoiu metalurhiinykh pidpriemstv" [Recent developments in management of technical and techno-

logical base steel companies]. *Formuvannia rynkovoї ekonomiky* (2012): 192-200.

Kryvoruchkina, O. V. "Klasyfikatsiia orhanizatsiinykh rezerviv zrostantnia produktyvnosti pidpriemstva" [Classification of increased organizational performance company]. *Kultura narodov Prychernomorja. Problemy materiyalnoi kultury*, no. 242 (2012): 39-42

Sink, D. S. *Upravlenie proizvoditelnosti: planirovanie, izmerenie i otsenka, kontrol i povyshenie* [Performance management: planning, measurement and evaluation, control and improvement]. Moscow: Progress, 1989.

Sokolova, G. N. *Ekonomicheskaiia sotsiologiia* [Economic Sociology]. Minsk: Nauka i tekhnika, 1995.

Shevchuk, N. V. "Fundamentalno-vartisnyi pidkhdid do vyznachennia efektyvnosti upravlinnia resursamy pidpriemstva" [Fundamentally-cost approach to determine the effectiveness of enterprise resource]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli*, no. 5(50) (2011): 179-185.

Sink, D. S. *Productivi management: Planing, measurement and evaluation, control and improvement*. New York: Johh Wiley and Sons, 1988.

Y Amosha, A., and Zubanov, V. A. "Problemy pryvatyzatsyy syrevykh predpriyatyi metallurhycheskoi otrasly" [Problems of privatization of companies in the steel industry raw]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*, no. 1 (2006): 6-17.